

Αστέρια στην ποίηση (Εαρινή συμφωνία, Θερινό Ηλιοστάσι, Αφροδίτη, Κατάφατσα στον ουρανό)

Αστέρια στην ποίηση

(Εαρινή συμφωνία, Θερινό Ηλιοστάσι, Αφροδίτη, Κατάφατσα στον ουρανό)

(1)

Γιάννης Ρίτσος

Εαρινή Συμφωνία, XVIII, (1937- 1938)

Κλείνω τα βλέφαρα / κάτω απ' την ήρεμη νύχτα

κι ακούω να κελαηδούν μυριάδες άστρα / εκεί όπου σύρθηκαν τα δάχτυλά σου

πάνω στη σάρκα μου.

Είμαι

ο έναστρος ουρανός / του θέρους.

Τόσο βαθύς κι ωραίος / τόσο μεγάλος έγινα

απ' την αγάπη σου / που δε δύνεσαι πια / να μ' αγκαλιάσεις.

Αγαπημένη / έλα να μοιραστούμε / τα δώρα που μου 'φερεις.

Ιδού, το δάσος λυγίζει

απ' το βάρος των ανθών και των φύλλων του.

Γιάννης Ρίτσος, *Εαρινή Συμφωνία*

(2)

Γιώργος Σεφέρης

Θερινό Ηλιοστάσι, Α΄

Ὁ μεγαλύτερος ἥλιος ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ

κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ νέο φεγγάρι

ἀπόμακρα στὴ μνήμη σὰν ἐκεῖνα τὰ στήθη.

Ἀνάμεσό τους χάσμα τῆς ἀστερωμένης νύχτας

κατακλισμὸς τῆς ζωῆς.

Τ' ἄλογα στ' ἀλώνια

καλπάζουν καὶ ἰδρώνουν

πάνω σὲ σκόρπια κορμιά.

Ὅλα πηγαίνουν ἐκεῖ

καὶ τούτη ἡ γυναῖκα

ποὺ τὴν εἶδες ὄμορφη, μιὰ στιγμή

λυγίζει δὲν ἀντέχει πιά γονάτισε.

Ὅλα τ' ἀλέθουν οἱ μυλόπετρες

καὶ γίνονται ἄστρα.

Παραμονὴ τῆς μακρύτερης μέρας.

Γιώργος Σεφέρης, Θερινό Ηλιοστάσι

(3)

Ανδρέας Εμπειρικός

Αφροδίτη

Εκείνο το βράδυ, κοιτάζα τα άστρα και τους αστερισμούς. Όμως, στο νου μου, ήτο μέρα. Μέσα στο φως της, με κοίταζες. Εσύ, αγαπητή, ροδόχρους και απαλά ντυμένη, και κάποτε κάποτε ονειρευόσουν αυξάνοντας μέσα μου την ζωηρή φωτοχυσία.

Κι όμως, έξω ήτανε νύκτα. Αλλά τι νύκτα; Νύκτα γιομάτη θάματα, νύκτα σπαρμένη μάγια.

Εγώ κοιτάζα τα άστρα και τους αστερισμούς, μα έβλεπα Εσένα ταυτοχρόνως. Ιδού ο Τοξότης, έλεγα, ιδού ο Αιγόκερως, ο Σείριος, ο Ωρίων. Αλλά, συγχρόνως, έβλεπα Εσένα.

Αγαπητή, ροδόχρους και απαλά ντυμένη, στεκόσουν μέσα μου, σε άπλετη φωτοχυσία, και πότε έγερνες δεξιά, και πότε αριστερά την κεφαλή σου, με τον Ωρίωνα, ή με τον Σείριο στα μαλλιά σου, με τον Τοξότη στην καρδιά σου.

Εγώ κοιτάζα τα άστρα και τους αστερισμούς. Ιδού ο Τοξότης, έλεγα, ο Αιγόκερως, ο Σείριος, ο Ωρίων, μα έβλεπα Εσένα ταυτοχρόνως.

Αγαπητή, ροδόχρους, και απαλά ντυμένη, καθόσουν σε μια καρέκλα μέσα στην καρδιά μου, σε μίαν απερίγραπτη φωτοχυσία, με την σκιά σου, πότε δεξιά και πότε αριστερά, και έμμενες ασάλευτη, απλή, γλυκιά, ωραιότητα και καθισμένη στην καρέκλα σου με τέτοιο τρόπο, που μου ερχόταν να σε βάλω να καθίσεις στα γόνατά μου, με το ένα μου χέρι στα στήθη σου, και το άλλο κάτω από το φόρεμά σου, ανάμεσα στα σκέλη σου.

Και έλεγα και ξανάλεγα: Ιδού ο Τοξότης, ιδού ο Αιγόκερως, ο Σείριος, ο Ωρίων, και έβλεπα πάντοτε, και τους αστερισμούς και Εσένα.

Τούτη όμως την φορά, ήσουν ξαπλωμένη —απόλυτα ξαπλωμένη— και τα μαλλιά σου τα ανέμιζε ο αέρας. Το χέρι μου σε έψαυε. Τα μάτια σου μου μιλούσαν. Και εγώ έλεγα και ξανάλεγα με πάθος: Ιδού ο Τοξότης, ιδού ο Αιγόκερως, ο Σείριος, ο Ωρίων, μα τώρα πλέον, έβλεπα μονάχα Εσένα.

Τότε συνέβη ένα μεγάλο θαύμα. Έσβησαν όλα τα άστρα μονομιάς, και έμεινες μόνον Εσύ στον ουρανό μαζί μου, μέσα σε μιαν ανέσπερη ημέρα, στο πλευρό μου. Εγώ σε κοίταζα αγαλλιών, και έλεγα και ξανάλεγα το όνομά σου.

Και Συ;

Εσύ, γλυκιά και Μεγαλόχαρη, μέσα στο χέρι σου, κρατούσες την καρδιά μου.

Ανδρέας Εμπειρικός. [1980] 1988. *Γραπτά ή Προσωπική Μυθολογία (1936–1946)*,
Αθήνα: Άγρα. [1η έκδ. 1960, Αθήνα: Δίφρος].

(4)

Τίτος Πατρίκιος

Κατάφατσα στον ουρανό, Ι

Από πέτρα σε πέτρα από ρίζα σε ρίζα από λάμπα σε λάμπα,

η νύχτα τρέμοντας, σα στάχυ από γυαλί,

φέρει ξανά στην άλλη βλάστηση

που τώρα, κάτω απ' τα κορμιά μας, είναι το κάρβουνο,

ως τα πυκνά, τ' ανάποδα πηγάδια των άστρων

όπως ανεβοκατεβάζουν τους κουβάδες της μακρινής φωτιάς τους.

Μια λέξη, κι άλλη λέξη, μια χειρονομία, χίλια στόματα

σε κάθε στάση σε κάθε κίνηση, τα κοριτσίστικα γέλια

που μόνο είχες προβλέψει, βαθιά σιωπή βιολιού,

ένας κύκλος που κλείνει η αλυσίδα που συνεχίζεται

κι οι ανοιγμένες φλέβες του χρόνου δίχως αρχές δίχως τέλος.

Τέσσερα πρόσωπα ψηλαφούν τον ουρανό.

Βέγας – ο εφορμών αετός

Αλτάιρ – ο ανυψούμενος αετός

(πάνω απ' τις στενές κοιλάδες που πρωτοξεκινήσαμε).

Κι η Κασσιόπη, η πολύ όμορφη Κασσιόπη,

στο πείσμα της αυστηρής Αθηνάς, στο πείσμα της άμμου που τα

σκέπαζε.

Μόνη –θυμάσαι; - η Ανδρομέδα και φοβισμένη στην ακρογιαλιά

μην ξέροντας για τον Περσέα

κι όμως ελπίζοντας.

Των αστεριών οι δρόμοι, οι δρόμοι των ανθρώπων,

οι πεδιάδες του διαστήματος αυλακωμένες σε λοξές διασταυρώσεις

αυτά τ' ατέλειωτα εκατομμύρια έτη φωτός...

Ε, και λοιπόν;

Τίτος Πατρίκιος, Κατάφατσα στον ουρανό

Ασκήσεις

1. Διαβάστε το κείμενο του Σιμόπουλου, *Είμαστε αστρόσκονη*. Ανάμεσα στα άλλα γράφει «...εάν κόψετε κάποιο λουλούδι, ή δοκιμάσετε ένα φρούτο, ή χαϊδέψετε το πρόσωπό σας, ακουμπάτε κάποιο άστρο. Γιατί όλα αυτά, κι οτιδήποτε άλλο υπάρχει γύρω μας, είναι κομμάτια κάποιου άστρου. Ο Ήλιος μας, η Γη μας και τα πάντα πάνω της δημιουργήθηκαν από αστροϋλικά που εκτοξεύτηκαν πριν από δισεκατομμύρια χρόνια από κάποια καταστροφική αστρική έκρηξη σουπερνόβα. Όλη η ύλη στα σώματά μας, όλα τα χημικά στοιχεία που περιέχουμε (εκτός φυσικά από το υδρογόνο) φτιάχτηκαν στην «κόλαση» τέτοιων αστρικών θανάτων. Είμαστε, δηλαδή, αστράνθρωποι που δημιουργήθηκαν από χημικά στοιχεία φτιαγμένα κατά τις θανατηφόρες εκρήξεις υπεργιγάντιων άστρων. Αστράνθρωποι...»

- Μπορείτε να ανιχνεύσετε παρόμοιες σκέψεις στα παραπάνω ποιήματα; Να απαντήσετε με συγκεκριμένες αναφορές στα κείμενα.
- Πώς εξηγείτε το γεγονός ότι ένας αστροφυσικός και οι ποιητές κάνουν παρόμοιες σκέψεις προσεγγίζοντας ο καθένας τον έναστρο ουρανό μέσα από τη δική του επιστήμη ή τέχνη;

2. Επιλέξτε ένα από τα ποιήματα που σας συγκινεί. Με ερέθισμα το ποίημα προχωρήστε σε μια δική σας δημιουργία. Μπορείτε π.χ. να κάνετε ένα εικαστικό έργο, να δημιουργήσετε ένα βίντεο κλιπ στο οποίο θα συνδυάσετε απαγγελία, μουσική και εικόνα κ.ά.

3. Επιλέξτε κάποιους από τους παρακάτω στίχους που προέρχονται από διάφορα ποιήματα, για να δημιουργήσετε το δικό σας ποίημα. Μπορείτε να τους αξιοποιήσετε ως έχουν ή να τους παραλλάξετε και να τους συνδυάσετε με στίχους της έμπνευσής σας.

 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Πολύτροπη Γλώσσα - <http://politropi.greek-language.gr/>

Ολίγο φως και μακρινό σε μέγα σκότος κι' έρμο (Σολωμός)

Νύχτα γιομάτη θάματα, νύχτα σπαρμένη μάγια! (Σολωμός)

τα αστέρια κρατούν έναν κόσμο δικό τους (Σεφέρης)

η νύχτα στενεύει και στέκει σαν ξένη (Σεφέρης)

ψυχή μου γνωρίζεις ποιος νόμος σε δένει (Σεφέρης)

μια νύχτα ασέληνη αλλά διαυγής (Παπατσώνης)

σταλαγματιά μας έσταξε γάλα του γαλαξία (Παπατσώνης)

διευθύνεις τους χορούς των συστημάτων (Παπατσώνης)

ισορροπείς τους πλανήτες (Παπατσώνης)

να σεργιανάει το γαλανό όνειρό σου (Ρίτσος)

τα φαναράκια των κρίνων να σου φέγγουν τον ύπνο σου (Ρίτσος)

έχεις δυο πεδιλάκια μόνο από ουρανό (Ρίτσος)

τούτο τον καιρό με δυναστεύουν τα αστέρια (Κύρου)

αυτά τ' ατέλειωτα εκατομμύρια έτη φωτός... (Κύρου)

το άγριο άστρο που ανοιγόκλεινε το μάτι του (Σαχτούρης)